„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
на целу годину . . . . . 14 ф.
на по године . . . . . 7 „
на четврт године . . . . . 3 „ 50 н.
на један месец . . . . . 1 „ 20 н.
За Србију:
(*у сребру.*)
на годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
на четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ„ у Нови Сад, у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 новчића у књижари браће М. Поповића.

БРОЈ 175. У НОВОМЕ САДУ, У ПЕТАК 11. (23.) НОВЕМБРА 1877. ГОДИНА XII.

ТЕЛЕГРАМИ „ЗАСТАВИ“.

БЕЧ 8. новембра. Јуриш на Карс управљан Лорис-Меликовим, присуствовао велики кнез Михајило, а саучествоваху ђенерали Лазарев. Грабе, Роп и Комаров. Грабе славно погинуо. Заробљено 10,000 Турака и 365 топова.

КНИН 8. новембра. — 6. нов. четници Милановића дочекаше турску чету око Петровца Дриничу; Турака мртвих 20, више рањених: усташи запленише оружја и стоке.

ПАД КАРСА.

У прошлом броју обележили смо исторички значај и садањи положај града Карса. Кад се на ум узме, да је тај град за турску војску због тога био од превелике важности, што је служио као депо, то се онда из тога видити може, од колике је вредности освојење Карса за руску војску, која је све топове и оружје морала довлачити из унутрашњости, те се услед тога имала са превеликим препонама да бори. Сад ће и Русија моћи употребити тај град за своју оружану и моћи ће се у Јерменској као код своје куће наместити. Како са довољним сретствима располажу, лако ће им бити, да утврђења тога града још већма освгурају и да под заштитом истом удесе своје магазине, болнице и све остало, што им је од преке потребе при ратовању.

Осим тога пак у првом реду важне су оне војничке добити, које потичу из освојења Карса. Треба само помислити, да је главна руска војска под Лорис-Меликовим досасада забављена била око Карса, а да је само Хајмановом оделењу остављено било, да против Ерзерума, те јерменске престонице, оперира. Сада је та главна војска, једно 35.000 на броју, одрешена, те ће моћи скоро сваколика прискочити енергичном Хајману и тако удружена довршити освојење Ерзерума. Нужно ће бити, да се само толико одвоји од те војске, колико је нужно за посаду Карса и можда нешто поткрепљења за десно крило, које против Батума оперира. Сва остала војска моћи ће се у главној операцији употребити.

Не мање су важне и моралне добити, које је Русија освојењем Карса стекла. Само заслепљени противници руски могу то превидјати. „П. Лојд“ кадар је, да после пада Карса говори о некаквој моралној победи турској зато, што је турска војска јуначки отпор дала. Тај исти лист кадар је, да бунца о некаквој стотини турских победа до сада, према којима ишчезава наравно пад Карса. Ал' је јасно, да таки разговори неприличе данас у толи озбиљно време. Повесница ће забележити, да је Карс на јуриш отет ретком храброшћу руске војске и да је тиме обављено једно велико дело, које се не догађа тако често, као што се у ратној историји видети може. То уверење кадро је подићи дух у руске војске а потрти га у непријатеља. Глас о паду Карса поздравиће славенски борци ускликом како на европском тако и на азијском бојишту.

Посљедице тог најновијег руског јунаштва осетиће се у сваком погледу. Као прва војничка посљедица може се узети ускорење пада Ерзерума. Тиме ће посести Руси целу Јерменску, ту област еуфратских извора, и које заробити, које распрштати свуколику Муктарову војску. Како је пак руски цар у својој дневној заповести рекао, да тиме азијска војска још није обавила цео посао, него да јој предстоје још многа јуначка дела, — то се може узети, да Руси немисле код Ерзерума стати. Они ће наставити и даље свој победни поход и тиме ће принудити Турску, да шиље нову војску у Азију, ако у опште може још какву војску створити. То ће јој пак слабити отпорну снагу у Европи и тако ће победе у Азији олакшати такође и руске победе у Европи.

Политичне посљедице тог радикалног обрта ратног у Азији такође су спомена вредне. Са енглеске и туркофилске стране непрестано се спомиње, како је у Јерменској сфера енглеских интереса, те како ће та држава сада принуђена бити, да штогод за Турску учини. Могуће је, да ће се лондонски кабинет одважити, да посредује мир, неби ли како у последњем часу спасао Турску од коначне пропасти. Ал и у том случају, ако се збуде посредовање енглеско, слаби су и никакви изгледи за успех. Руски је цар рекао на пронешене гласове о миру, да су времена за шалу озбиљна. То значи немилостиво са три речи срушити сву ваздушну зграду о миру, коју санови туркољубиви подижу.

Русија је подузела овај рат непомишљајући на своје користи. Ал што је турски отпор очајнији, тим су и жртве, које Русија подноси големије. Природно је, да ће према томе расти накнада, коју ће Русија за принешене жртве потраживати. Енглеска је морално и материјално помагала очајнички отпор турски, те се у таком обиму развити могао. У Лондону ће доцкан увидити, да то није пут којим се ради у прилог чисто енглеских интереса, него баш на против. Енглеска неће моћи при данашњим европским приликама склопити коалицију против Русије, која би ову зауставити могла; а кад то неможе, онда јој је досадања источна политика посве промашена. Карс по трећи пут у рукама руским, неће никад више ни изићи из тих руку.

Пад Карса допринеће, те ће и општа политична ситуација осветљенија постати.

Са бојног поља.

(*Бој код Горњег Дубника.*) Нарочити дописник „Нац. Цајт.“ овако описује ту по руско оружје славну битку:

Дубник је мало село, западно од Плевна од прилике 25 километара, на друму софијском. Осман паша узео је и ово место у ред своје крајње одбранбене линије. У први мах, док још нису почеле руске трупе оперирати с оне стране реке Вида, беше ово село само мимогред поседнуто; али кад Осман чу, да му иде провијант и потпора из Софије, онда обрте пажњу и на ову тачку, која дотле беше мало утврђена и слабо поседнута.

Висораван, преко које овде иде друм, особито је удесна за обрану. И тако отпоче се опкопавање и ма да се радило полако, опет се после неког времена подигоше на доминирајућим местима с обе стране друма разна утврђења, а далеко напред ископаше се дубоки стрељачки ровови; неке видине што беху на сред ове позиције такође се утврдише. Турцима је испало за руком, да поменуту потпору протуре у Плевно. Од те потпоре послато је као посада у Дубник седам батаљона и осим тога пет ескадрона с три топа.

Дотле се Осман-паша доследно држао свог правила, да оне трупе, које су већ неколико месеци с њиме, те су добро упознаде земљиште и у Плевну и близу око Плевна, остави на њиховим старим местима, а нове трупе што му стижу да употреби као посаду по даљим позицијама с леве стране реке Вида. Већ се притешњена посада плевнанска, како казиваху бегунци и заробљеници, надала олакшици, замени; али им ни једно не дође. Говораху и то, да се Осман-паша не узда много у нове, још непознате трупе; да им није поклонио правог поверења.

Међу тим и Руси добише замашну потпору. Далеко заокруживши обиђоше Плевно с источне стране, пресекоше друм ловчански, прђоше реку Вид и кад се докопаше друма софијског окренуше к Плевну.

Ушанчени положај код Горњег Дубника, и ако утврђења не беху још са свим довршена, спречи њихово даље продирање као веома јака обранбена тачка и затвори им друм. Дакле, морадоше Руси заузети ту тачку по што по то. Отимање Дубника, тај частан али тежак задатак, паде у део ђенералу Гурку, који имађаше под својом командом другу дивизију пешадијске гарде (Шуваловљеву), једну бригаду прве дивизије, три батаљона стрелаца, две чете сапера и свега девет батерија топова (деветофунташа.)

Од друге дивизије пешадијске гарде беше одвојен један пук и послат к селу Телишу (које је ђенерал Гурко отео 16 октобра); али тамо је 12. октобра поменути пук наишао на много већу турску силу и морао се на послетку повући с осетним губитком, ма да је неколико пута насртао на непријатеља и ма да се јуначки показао. — Могу овде узгред напоменути, како два млада инглеска лекара, др. Дуглас и др. Вечл, који су за време те битке радили на турској страни а сад су овде у Боготу, приповедају, да су Турци, што тај дан пред вече беху у битци, починили грозна зверства и од лешева погинулих и од многих тешко рањених Руса.

Осман-паша беше одредио дивизијског ђенерала Ахмед Хивзи-пашу за команданта позиција код Горњег Дубника, а придодао му је као ђенерал-штабног начелника једног од својих најваљанијих ђенерал-штабних официра, Идвед-беја, који је до пред рат био турски војни изасланик у Бечу. Идвед-бију беше наређено, да руководи утврђивање и да га што пре доврши. По томе се може видити, колику је важност Осман-паша приписивао сад овоме месту.

У јутру 12. октобра тек беше посада отпочела да ради, а у 8 сахата нападоше Руси и то са свим из ненада. Турска је стража непоуздана; и тако Турци нису опазили кад су се Руси приближили. Но ипак турске трупе брзо поседоше готово довршене линете (две су с источне стране друма), а и мање шанчеве (три су са западне стране); одмах се поче живо одговарати на отпочету руску артиљеријску ватру. На 150 корачаја од линета беху дубоки и густо поседнути стрељачки ровови и на њих као на прве навалише гардијски гренадири прве бригаде II-ге дивизије. Кроз тучу од куршума јуришали су гренадири напред и заузимали мало по мало земљишта. Губитци су били доста осетни, али „напред! ха, напред!“ узвикивало се са свију страна, и с положеним бајонетима, громовито узвикнувши „ура!“, јурнуше напред и час освојише ровове прве линете. Али у колико се лако и брзо дотле продрло, у толико сад беше теже и готово немогуће продрети даље у шанац. Сваки покушај стао је нових рањеника и био је узалудан. Шрапнела за шрапнелом прскала је изнад непријатеља, пушке Берданове тукле су својом брзом и далеко домашном ватром, али се непријатељ још држао иза својих заклона, и губитци нису му сметали, да иза своје заседе обара одиста страховиту брзу ватру на незаклоњене гренадире, који јуришаху. Како овде тако и свуд застаде битка. ланац ватре непријатељске није дао приступити шанчевима. Сахати пролажаху; с обе стране грмила је једнако огњена борба.

Али мора ипак да је посада имала големе губитке, мора да је поражена! И опет гренадири јуришаше! И опет се осу на њих онако исто као и пре брза ватра. Но сад им не могаше ништа одолети. Гренадири се изгубише у густом диму непријатељске ватре, али гласовито и громовито „ура!“ захори се унутра по шанцу, гардијски гренадири отели су линету бр. I. Мало времена треба јунацима, да се одморе после свог крвавог посла; према линети бр. II. искрсну једна јуришна колона, састављена од делова разних пукова. Сви се спојише. На послетку се учини и ту јуриш и опет беху први који су прескочили преко грудобрана. Овде су Руси отели једну турску заставу.

Али још је требало отети и друге шанчеве, а време је пролазило у крвавој борби; јер се остатак Турака борио и даље упорно, служећи се вешто својим заклонима, бранио се очајнички.

Већ се поче хватати сутон. Руси наумише да учине још један општи и у један мах јуриш на Турке, који су мало по мало малаксавали, те да их тако приморају да се предаду. Од један пут навали сва пешадија око још незаузетих шанчева; из свију грла непрестано се хорило опште „ура!“ и мешало се с нечувеном пуцњавом непријатељских пушака. Пуковник Лапонов беше се са свим близу примакнуо, водећи други батаљон московскога пука, и завика Турцима, да се предаду. Турци, видећи да се више не могу бранити, положише оружје.

И тако паде та непријатељска одбранбена тачка. и Руси заузеше ушанчени положај код Горњег Дубника. Ахмед Хивзи-паша, Идзед-беј и око 2000 Турака с многим официрима бише заробљени. Руси отеше топове, заставе и много оружје. Победа је била са свим сјајна, али је и стала многих жртава, јер хиљаде храбри, које мртвих које рањених јунака покриле су крвљу напојено бојиште. Погинуло је 50 официра и 1000 војника, а рањено је 100 официра и 2000 војника. Команданти бригаде, ђенерал Розенбах и ђенерал барон Сајдлер, тешко су рањени. Сви официри из дивизијскога штаба рањени су или контузионирани. само командант гроф Шувалов остао је здрав и читав.

Велики кнез Никола гледао је преко дан ову битку с једног веома згодног вида, северно од Модована, одакле се далеко могло догледати, и видио је како гарда, што је скоро стигла војсци његовој, издржава прву ватру.

Кад се већ са свим смркло, битка је била свршена.

„Пол. Кор.“ доноси следеће извешће о том, на колко дуго може бити Плевна обскрбљена с храном: „Како је Осман-паша обзиран, може се узети, да је онда, када је из Орханије у Плевну први транспорт дошао, имао хране за 15 дана. По турским извештајима није тај транспорт износио више од 3000 кола у две колоне. Свака кола имаћаху највише 600 оброка, дакле — рачунајући на дан један оброк — хране за 30 људи кроз 30 дана, 3000 кола било би дакле хране за 60.000 момака кроз 30 дана. А нећемо погрешити, ако се узме, да је у Плевни затворено укупно 60.000 људи са становништвом. Збројимо ли тих 30 дана и 15, за које је био Осман-паша обскрбљен, то је 45 дана, почем од 12 октобра, а то је најверојатније, за колико је времена Плевна обскрбљена. Тих 45 дана свршује се 27. овога мјесеца.

Бања лука 27. октобра 1877. Злосретно стање Хришћана, како по целој Босни, тако и у овој околини, сваким даном постаје прље и жалоснije, јадније и несноснije, особито од онда, од како Руси са свим Плевну цернираше, и Гази Муктар-пашина војска би распрштена и уништена, јер од тада и најфанатичнији Турци почеше увиђати, да ту није шале, и да збиља Русија хоће ослободити рају, те најзнатнији почеше губити вјеру у своју државну моћ, да ће противстати моћној Русији.

Па бојећи се да им се ускоро из крвљу окаљани шака њихова нечовечна владавина не избије (а по мишљењу њиховом нису задоста раји јада учинили), ревносно ударише у све своје скотске жице, рајино мучење, едаби у дванасти, као последњи час своје гнусне владавине, раји што јадније и смртне ране задали и тако своју зверску ћуд заситити могли. Али ће као и свим осталим Српским душманима ако бог да све бити узалуд, раја ће и ове пошљедње ударце сретно издурати и све погане угњетаче и наметаче преживити; а среча Русија ће још сретније непријатеља славенства и човечанства надхрвати и уништити.

У овдашњем граду у апсу већ од неколико недеља преко 60 Срба леже, који су под ратни суд стављени, бајаги да су с ешкијом у споразумљењу били; вели се, да ће их, пошто их сасвим измуче и до душе огуле, погубити дати. Међу овим јадницима налази се један за ког мисле да је богат. Тај се кукавац зове Ђуро Звонар, који истина има лепу кућицу, и оће да га приморају, продати и новце њима (Турцима) предати, па и опет ће главом платити.

У овој околини по шумама налазе се многи Турци и Цигани, који су од војничке службе избегли, само да нападу на Карадаг и „Раца,“ и исти пустајински нападају како на путнике, тако и на сељачке куће, пљачкају и отимају, па богме и убијају, ко им падне шака. За њи власт врло добро зна, па им опет неће ништа. А неће зато, што ови нападају Србе и робе Српске домове, па са власти дјеле, а све судије су сами босанци, и овијех лупежа родбина. Пре 15 дана дошао је налог од валије, да сви они (паравно раја), који су царски поданици, морају порезу и аскерију од 1. марта 1878 за две године у напред платити, а уз то и гајретију (помоћ цару) свака мушка глава по 17 гроша у сребру платити, и који би се усудио, да само рекне, немам, одма је ешкија и њим под ратни суд. Покрај овога притиска још и жешћи зулума, и то од овдашњи становника Турака, бегова и ага, чиновника и најнижи заптија. Од ови сваки измислио је начин, како ће којег христјанина на фини начин огулити и упјенити, а ночем је обсадно стање проглашено и ратни суд постављен, то ће им код пристрављени и сваком биједом угњетени христијана лако поћи за руком. Све начине овог глобљења није могуће описати, само за примјер један факт навешћу овде. Али-ефендија Шарчевић (тако звани балави бего) рођак Фехим-ефендије пре неколико дана зовнуо је к себи у конак у побрђе једног трговца и показао му је некакву прокламацију којој је наслов: Браћи Босњацима! и рекао му је, да је ту прокламацију у неког сељачког попа кући нашао, и да му је поп казао да му је тај трговац дао и њим уговарао, да дигне у том селу, ђе поп станује, устанак и да је то мутесарифу пријављено

и т. д. Даље рече му, ти си мени дост, па ми те је жао да пропаднеш и главом платиш. Зато сам те зовнуо, да те научим како да се тога избавиш. Већ непочаси часа, него лети што брже и 100 дуката скупи да однесем мутесарифу и да га замолим, нека он то прећути. Овај сирома трговац, чувши тај ненадни појав и знајући, да га бједа код турског суда лако снађи море, одма оде и донесе му 100 цекина и још којекакви поклона са молбом да га од тога зла курталише. Овај, пошто прими дукате, рече му, да никоме ни за главу о том ништа не казује, како по варошима гуле и глобе христијане. Тако је и још жалоснije по селима, и народ је скоро сав дошао до торбе, а и опет мора дати оно, што му Турчин заиште, јер му оде као пилету глава. —

Од како је аскер, све што га је било овде и у овом санџаку, отишао на Дрину, неки пак веле и Софију, Турци су у великом страху и веле, заиста ће Србија опет завојштити, па и дугоносићи се узврпољили због извесног рата Србије с Турском, та ови дана разбубаше и Турцима подло у уши бацише, да је бајаги србска влада своје шпијуне у Босну послала, да Турке наговара, да ударе на Аустрију. С отим мисле, даће Србију код Аустрије компромитирати, неби ли је ова од акције зауставила. Чудни ли су то политичари, ти „Обзорови“ јунаци! Нашто су сиромаси пали!

Смешно је ал морам вам и ово саобштити. Ови дана једно јутро рано ето ти ми једног Турчина ђе у собу замишљено уђе, и обзирући се на све стране по соби, извади иза бенсилаха умотано у крпи писмо, и рече: „вјере ти, деми то проучи (читај), ако неш ником казати“. Пошто му се закле, да нећу, одма ми предаде писмо. Кад то, имаш шта видети: латиницом у малом арку штампато са крупним словима: „Бог на земљи!“ Предрасуда оборила је религију са престола у блато простачких и незнатних страсти и т. д“. Ту се ваздан описује о папи Пију и његовој непогрешивости. Почем мислим да сте то ма у којим новинама читали, и печем је тај спис прилично дуг, нехтедох га свега овде ни описивати. Само то навешћу, да кад сам Турчину све потанко разтумачијо, бијаше се спрва намргодијо, рекао бих, да ћеме појести, а кашње се смијао тако да није могао на ногама стајати; рече: „Валај, билај, нежалим што сам тако далеко лупно, кад чух и то, да има и тамо у каурима људи, који тог ђехенемњака (паклењака) мрзе и познају, јер болан, ђе је то било и могло бити, да инсан (човјек) који једе пије и п..., да буде непогрешив!! Вела авле, вела кубетиле, турске ми вјере, баш од они што но је њихов „Обзор“, нема блентавијег свијета. Они папи таптишу и држу га за бога, па ето их стога држе Мађари букадар вакат за рају. Па још онај њијов крњалан вели, да смо и ми онаки као што су и они — како се оно зову, вјере ти?“ Сетим се, шта пата и речем: Хрвати. „Рвати, да да, недао Алах, да ми будемо Рвати. Кад би морали вјеру мењати ми би били Србови, што је липо и чути то име, и што Србови неједу сваке ногани“. Пошто пописмо кафу, у великом смјеху и шали растадосмо се. Тек што овај изиђе, ето ти га још са једним, смијући се, уђе и рече: „Хеј болан, и овај је добијо писма онака, ко и ја“. Те и њему нешто ја, а нешто овај први казасмо и разтумачисмо. Пошто се сити исмијасмо, запитах их, од куда им то. Рекоше, да је некакав ајдар Талијан у горњем Шеру радијо у неког бега, па да је он то њима раздао и побјегао некуда одма. Ја помислим, да ће још такви гостију тај дан посјетити ме, и покрај слабих пазара неће ми се сваком по једну каву дати, затворим дућан и сакријем се. Кад после разумјех, да су тај дан преко 100 Турака око мога дућана обилазили и тражили ме и да су један другом с дућана на дућан довикивали: „Хеј мујо, Асане, јеси ли ти болан, добијо она писма што но говоре о оном, надет га било, папи шокачком?“ Одговоре: „Је сам, вира је. Хеј, оно је мутлак мухакак, а нако, вираје, почели су и каури добијат памет у главу, па ће онога, у сну се не снијо, папу и сургунисати, да му се никада за траг неће знати, паш видити онда, ичшалах, како ће година рађати, и ганилек (јефтиноћа) бити“.

У 246. бр. „Обзора“ допис из Сарајева бајаги, у ком се травеља, да се је око прошлога бајрама поговарало, да се је хтео Стево Петрановић потурчити. Кад читах поменути допис, немогох, а да са не насмијем тој детињастој лажи „Обзорова“ дописника, и да неречем оно „Обзору“ што је владика Његуш у „Горском вјенцу“ рекао Турцима. нико крупно, ко „Обзор“ нелаже. За иста је у том погледу „Обзор“ превазишао Турке. О том нећу много да говорам; цео наш свет зна да је то пука лаж и измишљотина „Обзорових“ дописника, који сваком приликом нападају на част нашег брата Петрановића за то, што је прави Србин и што у брк „Обзору“ и дугоносићима истину рече Ја чисто завидим Гд. Петрановићу што га „Обзор“ сваким даном напада, јер кога „Обзор“ и његови дописници нападају, то ономе служи на част и с отим се најмања сумња оправдава. Што се тиче потурчења, то ће прије „Обзор“ од фра Грге, него ли „Застава“ и Србство од Петрановића доживити. —

ПОЛИТИЧНИ ПРЕГЛЕД.

У цислитавском царевинском већу вођена је генерална дебата о банчином штатуту. Том је приликом значајну беседу држао барон Келерсберг, коју неки називају парламентарним догађајем. Такове је беседе држао Кајзерфелд у очи пада Шмерлинговог и Бајстовог. Келерсберг је у том говору заступао становиште аустро-централистично. Пасус његова говора, где је казао, да је само странац (Бајст) могао поцепати Аустрију на двоје и Мађарима онаке уступке учинити, био је од целе куће бурним одобравањем пропраћен. Крај свег тога ввћина ће уставоверна гласати за штатут, јер се боје Славена, који би могли до уплива доћи, кад би се садањи систем поколебао.

Изјава чешких посланика на то веће, у којој се обележава непоколебано досадање становиште чешке опозиције према досадањем уставу државном, које већ од 15 година траје, једва је прочитано у том „рајхсрату“ и то тек на посредовање Келерсберга, који се можда надао, да ће Чеси сад попустљивији бити и Немцима тако против Мађара помоћи. Кад је пак чуо чешку изјаву, он их се одрекао. По свему се види, да ће тек спољни догађаји морати допринети, да државно право чешко одржи заслужену победу над затуцаности, која још у Бечу влада.

У Француској је још једнако државна криза. Предлог Гревија, да се изабере истражни одбор, који ће водити парламентарну истрагу о незаконитим мерама, које је влада при изборима употребила, примљен је. Приликом дебате о том предлогу учествовао је Фурту и Бројљ, а напослетку је говорио и сам Гамбета. Министарство, које се тако упорно држало својих столица, док није избачено, дало је напоследку оставку, коју је Мак-Махон примио. Читава ствар зависи од даље одлуке председника Мак-Махона. Ако би покушао распустити поново скупштину, то би му за то нужна била саизвола сената, коју ће тешко задобити, одкад је Одирф-Паскије орлеаниста, устао отворено у атар уставности и парламентарности, а тешко да би и сама народна скупштина мирно дочекала свој распуст. Узрујаност је у Паризу велика. Петарде се бацају по улицама, посланици се дуелирају и само би неумесна Мак-Махонова одлука требала, па да се варница у пламен грађанског рата разлиже.

О уговору, који између Русије и Италије постоји за извесне случаје, не сумња се, само је тај уговор „за случај деобе Турске управљен на област, о којој се досад мало говорило — на Тунис, где би се можда талијански Алгир могао успоставити.“ То је само вест, која дипломате живо занима, ал објект руско-талијанског уговора може осим Туниса много ближи бити и тај би требао Аустро-Угарску живо да занима.

НАШИ ОДНОШАЈИ У БАЧКОЈ ЖУПАНИЈИ.

Под овим насловом изашао је у бр. 161 „Заставе“ чланак, у ком се после дугог околишења долази до закључка: да Срби у Бачкој ваља да образују србску странку, која ће и *морално и физично подпомоћи великог жупана бачког.*

Ми се на овај чланак неби ни осврнули, да није изашао у „Застави“. Но како је наш народ одавна навикао, да у „Застави“ гледа увек непомућен извор јавног мнења српског, и како исти чланак неноси на себи никаквог обележја ни писца ни места одакле је приспослан, те је случајно добио вид, као да је потекао из саме редакције, — то се може лако помислити, да се у њему огледа мишљење самог овог цењеног листа. Да би се овако погрешном назору на пут стало, нужно је, да се исти чланак сведе на праву меру своје вредности.

На личност писца и побуде, које су га при писању водиле, нећемо трошити речи. Нама је стало само до ствари, и ову желимо да осветлимо са чисто србског гледишта, тим пре, што не припадамо никојој жупанијској странци, што нам је положај таки, да за своју личност од будуће реставрације неочекујемо ништа, ма се она како свршила, и што су одношаји у овој жупанији и нама довољно познати, — а још нам је боље познато србско становиште. Са тога гледишта да видимо дакле како стоји ствар.

Одма у почетку тога чудног чланка казује нам писац, како у овој жупанији постоје одиста две странке, једна као остатак старе деаковске странке, а друга као остатак старе опозиционе странке, и додаје да је овако „абнормној“ подели странака „прост узрок у измени жупанијске столице“. Но прво: шта се тичу нас *Срба* ове *мађарске* фракције? — Та оне се тек посредно могу нас тицати — и кад би већ до тога дошло, да Срби морају бирати између те две странке, онда би данас, кад смо већ видили и на крми ту славну некадању „опозициону“ странку, зацело бирали пре ону прву него ову другу. А друго — „абнормитета“, бар за Бачку, невидимо ми ту никаква, јер иста подела странака постоји и у свој Угарској одавна, постојала је пре, а постоји и после „фузије“, и у том баш и лежи „конфузија“, која ће све дотле трајати, док је Тиса на крми. Не тиче се то дакле само једног или другог вел. жупана, или ове или оне жупаније, него је ту сасвим други узрок.

Но писцу тога чланка као да је највише стало баш до личности вел. жупанове, јер се око тога најдуже бави и с особитим задовољством повлачи паралелу између пређашњег и садањег вел. жупана, сравњива једног с другим и првога куди а другога гради. — Нама, до душе, није од срца одпао ни један ни други, али кад се већ ко дотиче чије личности, онда ваља да је пре свега праведан; а је ли то и писац? Он казује у свом чланку, како се ступањем Тисиним на владу могло у напред мислити, да ће он своје органе бирати из кола својих најповерљивијих једномишљеника, што је вели, врло природно. — Природно јесте, до душе, али корисно, бар по Србе, за цело није. Но писац вели даље и то, како се од Мартонфија, као *„знатног противника“* Тисиних начела изчекивало, да ће својевољно одступити и замера му, што овај није то учинио. Ми незнамо, је ли то ко изчекивао или не, али ми бар нисмо, просто с тога, што нам је била ствар равнодушна, а исто тако неби смо имали ништа ни против својевољног одступања ни Мартонфиног ни другог ког жупана, — ми би шта више још најводелн, кад би и сам Тиса својевољно одступио. — У осталом нама је познато да је Мартонфи свргнут, да се око њега на брзо образовала „знатна странка“, као што и сам писац признаје, и да јој је он вођа, а ово је већ нешто, чиме ваља рачунати; но није нам познато, да се он „у очима афектоване демократије начинио мартир“ и да је овој влади „прећо све одобравао“. На против јавно се говори, да се баш за њега, док је био још жупан, сам Тиса изразио: „мени нетребају људи, који о мојим наредбама умствују, него таки који ће их слепо извршити“. Што му пак писац још и то пребацује, да назива ову владу „самовољном“, — то му ми бар неможемо замерати, јер Срби тек нису позвани да бране владу Тисину.

Но да видимо сад и други део тога занредного чланка, који се тиче личности садањег вел. жупана Громона, коме је, као што се види, и писац своје најбоље силе посветио. За њега вели он међу осталим: „другој странци, према овој ситуацији, за природну главу мора се садањи вел. жупан сматрати, ма да он de facto већ по своме положају стоји над странкама, бар оваког делокруга.“ — Ово је, до душе, ремек од логике; али писац за то ни најмање не запиње, већ продужује овако: „Прва поменута странка, по природи њеногa основа, истакнула је себи у првом реду за задатак, подкопавати положај данашњег вел. жупана, или га бар учинити немоћним у свом делокругу, покушавајући сваким могућим средством тероризирати га“ — и да би ово, по његовом мњењу, тако смело подузеће још боље осветлио, прелази на дугачак опис последње жупанијске скупштине, у ком имају посла и Мартонфи и неки Парчетић и Корбаји и т. д. и том приликом узноси на сву меру изврсна својства садањег вел. жупана, његову „стварност, тактичност, меродавну моћ његово лепо понашање, снажно држање и готовост при одговарању са датима“, — тврди изрично да је вел. жупан у тој скупштини одржао „најсјајнију победу“ (?!) — вели да „од садањег жупана г. Громона и његове партије, бар по изјавама (!), можемо се праведно надати, да ће се у нашу корист и праведно наши одношаји решити“ и долази најпосле до изредног закључка: „да без икаквих пријатељских и личних обира имамо у жупанији образовати нашу искључиво чисто србску странку са првим погледом на поболшање наших интереса, а по томе са пожртвовањем бити на опрезу при идућим изборима и под јамством и морално и физично подпомоћи странку великог жупана“. — Ту дакле лежи!

Ми би пак имали на то приметити само оволико. „Сјајна победа“, што ју спомиње писац, или му се приснила, или је то баш његов хотимични — проналазак; јер ко је год био на последњој жуп. скупштини, тај зна, да су уз великог жупана од толико преставника и толико чиновника гласали свега 16, словом шеснаест гласова, а остали против њега, и само после таког пораза и обзиром на губитак времена, што се потрошило на гласање поименце, одустала је победна странка својевољно од свога даљег предлога за неповерење, јер се већ овим првим гласањем посредно постигло еклатантно неповерење према вел. жупан. О стварности пак, о тактичности и лепом понашању вел. жупана Громона умели би Срби у Сомбору највише причати, и дописи што су о томе пролетосу „Застави“ и „Политици“ изашли казују нам до-

ЛИСТАК.

ФИЛИПОВА ЉУБАВ.

Написао Октав Феље.

Други део.

(Наставак 9.)

После тог многог немира, дође на послетку и свечани дан.

Тога дана не беше главне пробе, јер Мара Жералдова не хтеде показивати својих одела пре прве представе.

Филип оде одмах у јутру гостионичару Бребанту и наручи вечеру за глумце после представе. За тим сврне у кастиљонску улицу, да наручи за глумице ките од цвећа, па кад је за доста учинио и тој удваралачкој дужности својој, остатак од дана провео је у свом врту, шетајући се горе, доле по зеленој трави.

Мара Жералдова договарала се међу тим за то време са својом швељом о важним стварима.

На неколико тренутака пре осам сахата оде Филип у позориште у црном оделу, белом махрамом око врата, блед, блеђан као да су су га гује пиле.

Кад је дошао на позорницу, ту је већ пламтео пламен од плина у врту меровиншког дворца.

Слуге позоришне и хаљинари поздраве га као стари знанци и пријатељи осмехом.

Стојећи за спуштеном завесом, чуо је жагор и жубор, што га је чинио свет, који је долазио у позориште журећи се.

Тај жубор пробијао му је мозак.

Појавила се и Мара Жералдова, лепа и сјајна, у свом дугом краљевском оделу.

Скут од краљевског плашта њезиног носила је за њоме собарица.

Мара пружи руку Филипу осмејкујући се, а за тим даде знак редитељу, да се представа може почети.

Управитељ је задржао био за себе и Филипа пањегу одмах до позорнице, да би могли одатле гледати представу заједно.

Филип се пожури да заузме своје место.

Тек што је сео, зачуо се са позорнице у три маха обичан знак за почетак.

У позоришту настаде на једаред велика тишина . . . и завеса оде полагано у висину.

Страшан је то тренутак.

Од тог трена, дело, име и ти сам, неси више свој: то све припада оној равнодушној, на подсмех готовој светини, што тамо седи у позоришту. Немаш више прилике нити да се повучеш, нити да побегнеш куда: ту мораш да останеш, па да допустиш, да ти тако рећи цеде восак. Ако ти на једанпут дође у главу, да у твом комаду има грдних погрешака, да има нешто, што је смешно; ако се на једанпут покајеш горко, што си оставио свој тихи породичан живот, о ком је свет мало што знао — све је већ касно и ништа на свету не може те сачувати од тога, да та страшна светина, која је данас цео Париз а сутра већ цела Француска, не донесе гласну и бурну пресуду о твоме делу, да се не занесе или да те не исмеје.

Док је филипово срце немирно куцало од силна узбуђења, у то исто доба, сто миља далеко, мучило је исте муке друго младо срце: срце Јованке Ла-Рош-Ермелске. И ако јој породица неје никад споменула ни једном јединим речцом филипову књижевну и драматску радњу, то је ипак све дознала од суседа, који су и нехотице изустили по коју реч о Филипу. Шта више она је узајимала новине на читање, па је из њих дознала и то, кад ће се филипов комад приказати први пут.

Знала је дакле, да ће Филип, — о коме не говораше никад, али кога је обожавала у потаји, — то вече први пут да се бори на позоришном разбојишту. Неје се разумевала много у позоришним стварима, али бистар јој ум могао је да схвати значај и опасност тог огледа. Из дубине срца свога — а то јој служи на част — желела је Филипу успеха, ма да је знала, да ће тај први успех утврдити у Филипу чежњу за славом, која га је баш и удалила од ње.

Јованка, то девојче племенита срца, претварала се да је весела, па је усред својих кућних брига делила с Филипом ту исту муку, која је и њега самог морила.

То вече, кад се филипов комад приказивао у Паризу, неје могла да скрије тајну срца свога: морала се поверити коме.

Под изговором да хоће да чини добра дела, узе старога слугу оца свога, па пође путем, који је водио из дворца у село Рош-Ермел.

Звезде су светлуцале, па су јој казивале пут.

При уласку у село било је гробље и на њему црквица.

Ушла је у црквицу, бацила се на колена и молила се Богу дуго из дубине душе своје, а сузе су јој облиле лице.

Молила се Богу, јадница, за њега, а против — саме себе!

Да се вратимо у Париз.

Управитељ Лафос седе уз Филипа у пањегу.

Обојица су мотрили напрегнутом пажњом гледаоце: сваки покрет њихов и сваки изражај на лицу њиховом.

Први чин фредегондин неје пробудио никаквог одушевљења, али се не могаше рећи ни то, да се неје допао.

Кад се спустила завеса, Филип погледа Лафоса, питајући га погледима, да му каже, што мисли.

— Публика је нешто хладна, — рече управитељ, — али да причекамо мало: први чин и не беше тако удешен, да је загреје.

(Наставиће се.)

ПОСТАНАК „ЗОРЕ“.

(Један лист из записника ове дружине)

Већ одпре сам вас о томе известио, како је друштво „Зора“ решило, да у течају ове године прослави тридесетогодишњицу књижевног рада *Ђуре Даничића* и петнаестогодишњицу постанка *свога*. Да би ова двострука свечаност што сјајније испасти могла, друштво је одредило, да се у то ино

вољно, какво је то његово понашање приликом председавања у скупштинама, — а да се оно од то доба изменило, није нам познато. Напротив за Мартонфија знају исти Срби у Сомбору, да су за време српског рата с неке стране и на сомборске Србе силом хтели подићи хајку и већ су искали од владе и војену помоћ, но томе се он као тадашњи жупан одлучно противно, а после се поговарало, да је и то био један узрок више што је свргнут; с тога би неправедни били, кад му неби признали, да је он међу Мађарима, у колико се то може од њих изчекивати, релативно још понајобјективнији и најкарактернији.

Али, као што рекосмо, нас се не тичу личности ни једног ни другог.

Него главно је ово.

Велики жупан као такав заступа у жупанији владу, и по томе подпомагати великог жупана, значи, подпомагати саму владу.

Могу ли то Срби чинити?

Немогу — нити са гледишта практичног ни с начелног.

Са практичног — па баш и самог чиновничког гледишта довољно је оволико навести: познато је да се млади Срби још и данас одају већином на правне и државне науке, више него што би требало; па од толиких српских правника колико је од оних за трајања ове владе постављено за чиновнике, или колико је од оних, што су се затекли, на виши чин подигнуто? Има ли међу оними, који су се већ од пре у државној служби нашли, једног Србина, који није премештан у најдаље крајеве Угарске?

Са начелног гледишта пак питамо само ово: под којом се владом наређује пренос Текелијиног фонда из руку Матичиних у Пешту, под којом се владом захтева селење „Матице“ из Н. Сада; под којом се владом стављају српски прваци у тавнице и држе се у затвору месецима и годинама без испита и осуде? — Па зар да сад Срби подпомажу својим гласовима ту владу?! —

С тога Срби у Бачкој немогу и неће подпомагати странку вел. жупана, односно владу Тисину; немогу је подпомагати већ ни с тога, што би та странка, кад би случајно дошла до већине — на што ни изгледа нема — приликом будуће рестаурације бирала за чиновнике саме једномишљенике Тисине, а ови би се онда већ имали постарати, да се и за будући зем. сабор бирају посланици само Тисине боје — *за чим се највише и иде.*

Но и са најпрактичније стране чистог рачуна — питамо: каквом би се успеху имали надати Срби од странке, која броји — шеснаест гласова, докле противна странка броји на стотине и садржи млого солиднije елементе?

Но и нама је до тога стало, да Срби у овој жупанији свој уплив у жупанијским одношајима што боље употребе и према томе сталан положај заузму; и баш с тога се и латисмо пера, да би ову свтар свестрано осветлили и тиме допринели, да Срби ове жупаније при будућој рестаурацији и у преставничком и чиновничком телу заузму онај положај, што им по праву и по броју неоспорно припада.

Да би се пак ово постигло, држимо и ми, да је нужно, да се Срби за времена састану на општи договор. На том договору ваљало би пре свега утврдити сталан програм наших захтева, у ком би се имале јасно обележити границе наших интереса, које се не могу прекорачити, и у ком би се тачно означила не само преставничка и чиновничка места, која се желе са Србима попунити, него баш и сама лица, која уживају опште поверење, и која се желе на та места поставити, а која не.

Тек са овако утврђеним и сасвим готовим програмом имало би се ступити у договор и погодбу с оном странком, која би те захтеве и хтела и могла испунити; а то је, по нашем отвореном уверењу, странка противна великом жупану.

То је пут, којим се по нашем мнењу може доћи до успеха.

Оволико држали смо за нужно навести ради осветлења наших жупанијских одношаја у Бачкој. — А више пута поменутом писцу, који нам је дао на то повода, можемо у напред рећи: да Срби нису ни до сад образовали странке да подпомажу велике жупане, па неће ни од сад.

Из Бачке. =

ДОПИСИ.

Београд 4. новембра. — (Од нар. дописника.) Ситуација се у Србији јако променула после руских победа у Малој Азији и продирања Гурка и Скобељева у правцу према Србији. До тог доба изгледи су били равни на спрам акције. Час се једно, а час друго говорило; никад сталне политике, већ као време мењала се некад мутно, а некад ведро. Правог излаза није могао човек да нађе у овако променљивом држању. Све је тако за нешто запињало, да се једном озбиљно започне на акцији радити, све је ишло тихо и полагано, без ларме и хуке — ишло је с натегом; али од како Руси на бојном пољу почеше јако напредовати, од тог доба је све новим духом оживело.

Нетреба ни мислити, да би могла други излаз Србија наћи осим акције, чиме би задовољила цео српски народ, па наравно и себи највеће користи допринела. Како не ће, па ни рођени брат, на таниру пружити другоме оно, што је он извојевао, па тако ни Србија, ако поново крв својих синова не дроси за слободу своје браће, нек се не нада великој користи од Русије без сопственог суделовања у садашњој војни. Најпосле да Русија има Бог зна какве добре намере на спрам Србије, опет зато дручије ће се ствар узимати пред Европом, ако дође, да каква конференција решава о деоби турског царства. Свакојако изискују интереси Србије, да ступи у акцију, тим пре, што је и самом народу додијало ово несносно стање, које је горе, него да је у рату, а нарочито погранични наш свет трпи велике штете у оваким приликама, јер нека турска оделења, која су поред границе намештена као обсервацајони кор, чине грдна зла становницима отимајући и палећи све што им до руку дође.

Питање акције данас је свршена ствар и о томе не треба више сумњати. Истина, да је се око тог питања у министарским седницама дуго водила борба, али је опет зато одржала победу праведна ствар — ствар акције. Мин. Влад. Јовановић и Васиљевић били су зато, да се не одуговлачи, већ одмах да се на позив из главног стана у Бугарској одпочне, а против Ристић је хтео да на сталнијој основи зида кућу, хтео је пре свега уговор да подвеже с Русијом, како и на који начин да ступа Србија у акцију? Може она трошити снагу народа свога, па опет зато ништа не добити, нити велике помоћи учинити потлаченој браћи, али треба везати колико себе токико и Русију, па тада тек потезати мач из корица, а дотле не. Тако је од прилике Ристић свој предлог мотовирао. Од њега није далеко отишао ни Сава Грујић, што се тиче одуговлачења, јер није био готов с мобилизацијом, по руској системи, а друго ни са спремом, коју је он хтео војсци да да. Међу тим данас је и мобилизација довршена и спрема војничка подпуна, с малим изузетком. Јеврем Грујић је био за последњу двојицу.

Док се борба ова водила, дотле је Ристић радио на томе, да Србију осигура од ма какве незгоде, у коју би могла пасти, ако из пасивног положаја иступи. Пре свега био је с Русијом у погледу уговора на чисто и само је очекиван тренутак кад да се та ствар коначно реши. Сава Грујић радио је на спреми (о томе идући пут), а држао над војском логорна вежбања заједно са стајаћом војском.

До руских победа спремало се тек како тако и ако полагано, опет се у неколико радило у корист акције; али руске победе отворише свима очи и ступање Србије у акцију буде коначно решено.

Још пре, што ће вам познато бити, долазило је новаца из Русије, а сад је скоро опет једна партија дошла. Тиме је добивена могућност већег спремања и данас се ни на што друго не обраћа пажња, до само на набавке потребних ствари за војску, на утврђивање границе, скупљање добровољаца и осим других још и на ливење топова.

(J. B.) — **Будим-Пешта** 19. новембра. Седам је месеци већ, како је одпочела садашња руско-турска војна Не може се порећи, да су Руси за то време постигли грдне успехе и да им је вавек светла војна повесница окићена новим лаворикама. Што се до сада непоказаше и сјајни резултати, није кривње до руског војсковођства, како то непријатељи Славенства из свег срца вичу, да тим само омаловаже углед Русије пред осталим светом. Војене операције на балканским и мало-азијатским кршевима не могу онако тећи, како је то било за време трајања немачко-француске војне. У запуштеним земљама турске царевине давно је већ нестануло културе земљишта и свега онога, што се у напреднијим земљама налази. Па при свим тешкоћама показаше се Руси као опробани јунаци.

Брзојавна жица давно је по свету разнела славу најновијих победа рускога оружја и у Азији, а и у Европи. Ове победе неочекивано на један мах поништише туркофилска радовања, што се Турска за ових 7 месеци тако јуначки држала. Већ замишљаху како ће Руси ове зиме срамно да предаде Дунаво. Па изненада какав обрт. Већ почињу да очајавају и они, који држаху за извесно, да ће Турска из ове војне изаћи као победилац. Данас су већ забринути за одржање Турске, ма да још једнако држе, е неће допустити Аустрија и Енглеска промену на балканском полуострву. При том се кад и кад радо опомињу речи царевих, да не иде за освајањем. Како сад наступљују црњи дани за Турску, не пропуштају, да излазе на видик са својим смерним жељама.

Чим се преокренула ратна срећа на оба бојишта, почеше ньцати и разни гласови о миру и неком јевропском посредовању. Разносише се гласи, како је и сама порта закуцала за ањ на врати некојих страних заступника. Упута немачког заступника у Цариграду, да се порта обрати тога ради руском главном стану, неће бити по све неистинита, па све и ако се и није десила овога маха, без двојбе је, да би такав одговор био у извесном случају. Гаранција је за ањ фактични руско-немачки савез. Туркофили би радо гледали, да се при склапању мира између Турске и Русије умешају јевропске силе.

Пријатељи Турске ради су и нужним условима за повољан мир. Предвиђа им се, да неће бити спаса Турској, ако се силе умешају тек онда, када дође до мира. Прохтело им се у најновије доба, да скују коалицију против Русије. Мађари и ту не смеју изостати из кола. Јавна гласила им одавно већ осудише Енглеску. Како је данас Русија у Азији загрозила и Турској а и Енглеској, хтели би да ову последњу изазову, не би ли се како уплела у рат. Штета, што у Енглеској нема таких политичара, као овде у Пешти међу Мађарима и Чивутима! Напредовање руско у Јевропи прети опет опасношћу интересима аустро-угарске монархије. Са тих разлога, ваљало би по туркофилским назорима, да и Аустрија стане на браник за одржање турске царевине, као што је и ова у садањој војни бранила не само своје интересе, но и интересе обе горе именоване државе. Све су то старе фразе, којима неће бити краја, докле год је и садање војне, алјнак претсављају туркофилство у највиднијим бојама. Оне ће најбоље парализати његове протње и погрде на Русију онда, кад по који зрачак среће обасне и турско оружје.

Изненадна је била вест, да су предстраже гласовитог ђенерала Гурка доспеле до границе српске, те се спојиле са Хорватовићевим кором. Туркофили се с нова устравише. Надају се, да ће Мехмед-Алија избавити Османа. Српска акција помућује им ту наду, а већ су огорчени, што се о акцији малене Србије толико поговара. Мађарима је зазор и срамота, да њихов глас у политичком свету не важи ни из блива онолико, колико глас Србије. Плаше се српскога оружја, а од свршетка прошлога српско-турскога рата не престају трубити, како је Србија утучена за неколико десетина година и у материјалном и моралном погледу. Па та земља данас на ново ступа у акцију! То већ увиђају и признају и они, који вероваше, да је Русија дала гаранције Аустрији, да Србију неће повлачити у рат. Акција српска застрашује крштене Турке, ал у Славенству ће још јаче подгрејати наду, да ће тиме ускорити васкрс потлачених народа на балканском полуострву.

Војна на мало-азијском земљишту окићена је новом лаворикoм. Још синоћ је стигао званични брзојав из Петрограда, да су Руси јуче јуришем заузели тврђу Карс. Овдашње туркофиле пренерازила је та вест, те не имадоше кад, да у данашњим јутарњим листовима о томе опширније зборе. Та је вест како треба на супрот очекивању туркофила, да Руси ове године неће постићи важнијих резултата у Арменији. Без сумње, да ће за падом Карса следовати и пад Ерзерума и Плевне, а онда ће туркофили с нова дискутирати, како да се стане на пут доласку Руса под Цариград.

Јуче је држан у овдашњем трканлишту митинг. Како је очајно стање у Турској, могло би се помислити да се народни збор сазива ради одржања турске царевине. Но овога маха није тога било. Кућевни су јади, што море данас турску браћу. Преговори о банци давно већ теку. Постигнути споразум између обе владе скоро ће бити поднет сабору на потврду. Мађарима не годи утаначен уговор. Ради би да се забаци, а гњевни су на владу и на посланике, који заборавише на свој програм, у којем обећаше, да ће радити за самосталну банку.

Скуп је био доста добро посећен. Присутно је било око 4000 људи. Резолуција је сведена у две тачке. У првој се негодује, што је већина легислативе напустила рад за самосталну банку, чим је изрекла финансијално ропство, а уједно омогућила, да дуг од 80 милиона падне на терет и мађарској држави, који се ње не тиче. У другој тачци захтева скуп, да се забаце склопљени царински уговори, а да се за Мађарску изради слободна царинара.

Дотични закључци ставиће се до знања појединим ововарошким земаљским заступницима.

Унутарња борба у обе ове државне половине још ће боље спречити свако уплетање у источну борбу, те ће ма и у маломе допринети, да се велика мисија Русије што пре и што успешније изврши.

НОВИ САД 10. нов. У прошли понедељак и уторак била је код највишег земаљског суда јавна расправа против лица, која су у познатом ердељском „пучу“ компромитована и с тога у истражни затвор стављена. Ради достојне памети бележимо овде, да судско решење гласи, да се свих

споје *управни* и *књижевни* одбор у велики одбор „за прославу“ и да израде програм, који ће се друштву поднети на потврду. Велики одбор за прославу, пошто се конституисао, изабравши себи председника и известиоца, решио је, да обе прославе буду на дан српског просветитеља св. Саве. Даље је у истој седници решено, да се умоли овдашње словеначко академијско друштво „Словенија,“ да са својим певачким збором суделује на овој прослави, а у исто доба именовани су они чланови, који ће читати *биографију слављеног књижевника и историју друштва „Зоре.“*

Историја ове дружине веома је интересантна како по постанку и развитку њевином, тако и по утицају, што га је имала на разне струје, које се у нашем народу за ово последњих 15 година појављивале. Не мање је занимљива и с тога, што нам износи пред очи организацију „Зорину“ у свакој од тих епоха и што нам казује, шта су били узроци промени у друштвеној организацији и у друштвеном правцу, а уједно се упознајемо изближе са неким важнијим особама, које су некада биле чланови друштва „Зоре“, које су биле на управи ове дружине, те које су по деловању своме мање више упливисале на правац и на развитак овога друштва, а особито у оно време, кад се у друштву „Зори“ појавила мисао, да се створи каква тврђа веза међу свима омладинским друштвима, чим је ударен темељ (7. маја 1866.) *српској уједињеној омладини — појави колико интересантној толико и необичној у нашем народном животу.* Остављајући све ово „Зорином“ повесничару, који ће нам дати живу и верну слику свих важнијих догађаја из прошлости „Зорине“ и који ће нам расветлити све важније периоде ове прошлости, јаћу се данас ограничити само на то, да прикажем нашем свету зачетак „Зорин“, да му покажем, како се све то збило од прве замисли па до дефинитивног установљења *„од знамења па до крштења.“*

Ето ми је при руци најстарији протокол друштва „Зоре“, у ком се тачно описује, како се то све збило, па за то ћу се држати њега, а мислим, да ћу баш тиме још већма пробудити интерес читалаца.

„Сваке године месеца октобра“, овако почиње записник друштва „Зоре“ од године 1863. *„прашћају се српски синови од своје породице и мила завичаја и полазе у туђ свет на науке, куда их родитељи и други родољуби шаљу. Од тих синова дошао је приличан број ове године у Беч да слуша науке на факултетима и другим заводима. Као синови српског народа верни својим обичајима, договоре састанак, на ком ће међу собом да се упознају, братски поздраве и пољубе. Сакупљени донесоше собом још једну племениту жељу, која им јако на срцу лежи, јер ће, ако се у истини створи, сваком поједином а и целом народу од користи бити. Сакупљени желе склопити друштво, у ком ће се душевно познати међу собом, као што су се лично данас упознали.“*

За тим се у записнику набрајају састанци, на којима је било договора о томе, како да се оснује ово друштво, какав да му буде облик и како да се зове. Но ево записника од речи до речи:

I. састанак у гостионици код Анђела у Алверу, 4. октобра 1863. Г. Милан Јовановић медик [1]) предлаже у дугом говору установљење потпомажућег друштва (Unterstützungsverein) за овостране Србе медицинаре. Деленье Срба по етнографији и по факултетима изазове скоро опште негодовање, те се друштво после млогог говора, без да у тој ствари што реши, развиђе.

II. састанак у гостионици код „Звезде“ на Ландштрасе 11. октобра 1863. Због незнатног броја сакупљених, осим приватног договора, никаквог рада.

III. састанак у „црвеној кући“ у Алзеру 18. октобра 1863. На предлог Бранка Сандића [2]) бира се ради одржавања реда за председника г. Божа Плавшић. — Милан Јовановић у дужем говору разлаже нужду потпомажућег друштва, јер би се само под тим видом од владе могло добити одобрење за установљење литерарног друштва. Би закључено, да се сакупљени чланови омладине као задруга сматрају и буде одбор изабран.

I. Од стране правничког факултета: Паја Филиповић, Александар пл. Самфир.

II. Од стране медицинског факултета: Вожидар Плавшић, Бранко Стефановић.

III. Од стране филозофског факултета: Васа Пушибрк, Јован Живановић.

IV. Од стране технике: Моја Костић, Мијајло Крстић.

За председника задруге и одбора изабран је: Милан Јовановић медик.

Тај одбор има да прави штатуте и да учини све кораке код владе, да се добије дозволење.

По томе посетише дружину браћа Словаци, које поздрави председник и Бранко Сандић.

IV. састанак код „Звезде“ на Ландштрасе 27. октобра. Председава г. Јовановић. Исти предлаже штатуте одбора и своје сепаратне (т. ј. било је два предлога: одборов и његов). Г. Бранко Стефановић и Самфир су против тог поступка, јер је председник требао свој рад одбору поднети, а не сад са сопственим радом излазити. У одбору је закључку одбора пристао, с тога г. Стефановић предлаже да се из одбора изабере један члан, који ће штатут што га је одбор предложио, растумачити и бранити. Прима се и буде изабран, да то учиня г. Бранко Стефановић

Г. председник жели да свој рад прочита и брани. После подужег дебатовања буде иста жеља г. Јовановића одобрена. Г. Јовановић то учини, на поједина места примечавају г.г. Самфир, Стеван Модош, Сава Стојишић, В. Пушибрк и Б. Стефановић. Исти примети, да је г. Јовановић узео за темељ своме раду штатуте одборове, што г. Јовановић допушта. Против предлога Јовановићевог, да се оностранi Срби у штатуту „као искључени из овога друштва“ наведу „да би се тим лакше одобрење получити могло,“ говоре г.г. Плавшић, Радуловић, Стефановић, Самфир и Костић.

Г. Модош предлаже, да се друштво по примеру „немачких буршова“ склопи, не нађе никаква одзива. Будући да је већ касно, то предлаже г. Стефановић, да се штатути одборни и г. Јовановића одбору предаду, да овај споји један с другим, — што буде примљено. (Свршиће се.)

[1]) Садашњи придворни лекар кнеза Николе и васпитатељ наследника Данила, др. Милан Јовановић.

[2]) Сада професор на новосадској гимназији.

осам окривљеника одмах пусте на слободу. — Треба ли томе коментара? — Од наше стране бар не.

— На данашњи дан држаће се у Београду беседа с игранком у корист српског друштва „Црвеног крста“. Позивамо наше родољубе, да на поменуту племениту цел жртвују добровољних прилога. Подарци се примају са захвалношћу и упућују се секретару главног одбора „Црвенога крста“ г. Милану Ст. Марковићу или г. Јовану Бошковићу, библиотекару и чувару народног музеја, који су уједно и чланови приређујућег одбора.

НОВИЈЕ.

— Из Букурешта се јавља, да је румунска железничка управа добила заповест, да сваког дана буду спремни по 10 влакова, ди превозе нова два војена кора.

— Званично се јавља из Богота: 14 о. м. било је окршаја међу предњим стражама на путевима, што воде у Шумлу и Осман-пазар. — 15 о. м. било је чаркања код Соленика и Кацељева; руске хусарске предстраже прод Кацељевим буду из прва прегнане преко Лома, но по том ипак заузму своју предњу линију испред Кацељева, по што су се Турци, збуњени изненадним жестоким нападајем коњаничким, повукли назад у своје утврђене позиције соленичке. — Атаман козачки Атанасјев протера Турке из розалитског кланца, по што обиђе турско утврђење на Морачајлуку; заплени силан двопек и спали турски око. — Ђенерао Скобељев опет је био 16 о. м. ноћу јако контузијонират од комада распрсле гранате, али он ипак вазда сам собом издаје наредбе за своје позиције.

— „Полит. кор.“ јавља из Котора, да су Црногорци освојили тврђавицу Вољарицу пред Баром и порушили кулу Дервенту. Црногорски топови порушили су већи део турских домова у Бару. У барском пристану нема ни једног ратног брода турског, а никакав се ни не очекује.

— „Дели Њус“ има овај телеграм из Веронкала од суботе у вече: Јуриш на Карс беше у први мах одређен на 13 о. м., но због рђавог времена одгођен до суботе. Колоне заузму своје позиције у највећој тишини. Лазарев, четрдесетој дивизији на челу, заповедаше десним крилом и нападне на тврђавицу Хафис-пашу, што лежи на стрменој стени. Грабе с једном пуковнијом московских гренадира и једном од 39 дивизије нападаше у центруму на тврђавице Кандик и Сувани, док ардаханска бригада и друга пуковнија московских гренадира под Ропом и Комаровим нападаху тврђавицу Инглиш-Табију. Бој започе у центруму, по што Грабе с једним пуком од 39. дивизије око 11 сах. ноћу на јуриш освоји централну редуту. Велика јака редута Хоена преда се у расвитак, за тим се на јуриш отму три куле на цитадели, градић Сувани и у исто доба градић Канли. На послетку се преда градић Хафис, а из јутра и Карадаг, други некоји градићи држали су се до 8 сах. за јутра. 40 турских батаљона повуку се пут Ерзерума, али сустигнути од драгона и оренбуршких козака, положе оружје и као заробљеници врате се у Карс. У вароши беше 300 топова, сваке војене опреме, осим тога и ратна благајна. Турци изгубише 5000 мртвих и рањених, 10.000 заробљених, многе заставе. Руси пак 2700 људи. Главом Меликов управљао је бојем и у 11 сах. пре по дне уђе у варош. Вел. кнез Михаило беше такође ту. Ђенерао Грабе паде.

— Из Београда се јавља, да је наређено, да се мобилизује шумадијски кор, позвани су такођер и тобџијски резервисти. — У Ћуприју је одаслано 800 својевољаца. — Не основана је вест, да се сјединила руска авангарда с тимочким кором.

— „Преса“ јавља из Свиштова: Цар је телеграфом управио дневну заповест кавкаској војсци где наглашује, да борба још није свршена, да храбра војска његова има да издржи још коју нужду и невољу. Цар захваљује војсци на њеној храбрости, уверава, да не ће бити само Русија дужна, бринути се за рањенике и погинуле, него и он сам. Заповест се завршује речима: „Сироте узимам ја у заштиту.“

— „Москов. вједом.“ јављају, да се главна руска сила кренула на Ерзерум, оставив у Карсу само посаду.

— „Преса“ јавља, да је цар поводом најновијих гласова о миру рекао: „Времена су одвећ озбиљна, а да се човек сме шалити.“

— „Полит. Кор.“ јавља, да се град Спич Црногорцима предао. Кнез је Никола у Бару; тврђава барска још се није предала.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

У штампарији Милоша Грабовачког у Земуну изашао је

СРБИН

КАЛЕНДАР ЗА ГОДИНУ 1878.

(са сликама)

Издање и штампа Милоша Грабовачког.

Година осма.

Цена је на комад 25 новч. или 2 и по гроша.
Ко наручи на више добија 25% на сто комада 30%.
Наручбине се извршују тачно и брзо.
У Земуну новембра 1877. МИЛОШ ГРАБОВАЧКИ.

Нова школска књига.

Потписана књижара јавља свим школским властима, одборима и гг. народним учитељима да је у њеној наклади изашао

Општи земљопис

за најстарије разр. осн. и ниже разр. виш. девојач. школа, по најновијим изворима написао Јован Благојевић учит. 5. разр. муш. шк. сомборске.

Г. Писац се старао, да је написа лако, разумљивим и управо привлачним слогом. Градиво је распоређено тако, како ће га деца најлакше схватити моћи. У кратко г. писац као учитељ који већ више година у најстаријим разредима основ. школа учитељује на највеће задовољство предпостављених власти, трудио се да књига намењеној јој улози свестрано и ваљано одговори.

На крају књиге додао је из метода о предавању земљописа ово, што га је руководило при писању ове књиге, те у кратко излаже, како ваља земљопис предавати, па да се деци омили и жељени успех постигне. И то је једна страна ове књиге која је особито препоручује гг. учитељима, тим пре, што тога у досадањим земљописима нису могли и ћи.

Књига је штампана у срп нар. задр. штампарији у Новом Саду и износи 5¼ штампаних таб у формату школских књига, а цена је 36 нов. г. г. учитељима дајем сваку 7 књигу на дар, а књижарима књижарски рабат.

Препоручујући ову књигу уједно јављам, да се у мојој књижари може добити и свака друга школска книга српска или ма на којем туђем језику. Тако исто имадем свагда на сложишту разних забавних књига календара српских, мађарских, хрватских и немачких, све са означеним ценама.

Налоге са стране извршујем поштанским поузећем (per Nachnahme) врло брзо и тачно

У Сомбору 26. окт. 1877. Књижара МИЛИВОЈА КАРАКАШЕВИЋА.

СРПСКО ИЗДАЊЕ.

ШРАЈБЕРОВЕ ВЕЛИКЕ ПРИРОДОПИСНЕ СЛИКЕ ЗА ЗИД.

Да бисмо одговорили давно осећаној потреби наочигледне наставе у природису, примили смо на се српско издање горњих слика, те их сада као српске слике свима школама најтопливе препоручујемо. Ове се слике деле у четири дела а сваки део има 5 таблица. Први део садржава сисавце ф. 7.25; други део тице ф. 7.25; трећи део амфибије, рибе и т. д. ф. 7.50 а четврти растиње ф. 7.50. Таблице су прилепљене на платну и имају тврде корице

Ове су слике школским наредбама вис. школског савета као школско учило препоручене.

Њих је и српско министарство просвете подручним школама препоручило, те их многе српске општине у Србији набавише. Ми се с тога надамо, да ће их и наше овостране, далеко веће општине својим школама радо набавити.

Наручбине извршујемо тачно с платом у наточ.

Панчево, крајем септембра 1877.

Књижара браће Јовановића.

Изашла је из штампе и

ТРЕЋА СВЕСКА „ИЛУСТРОВАНЕ РАТНЕ КРОНИКЕ,“

и разаслата је већ свима претплатницима и онима, који су је за распродају код нас поручили.

Сад се отвара НОВА ПРЕТПЛАТА за даље три свеске, на име: 4, 5, и 6-ту, којима је цена 1 ф. 20 н. или 15 гроша, а појединим свескама цена је 40 нов. или 5½ гроша.

Повишица је учињена због огромних издатака за богато илустровање листа, које смо уз мању првашњу цену мислили подмирити, да се публика у већем размеру одазвала.

Четврта свеска „Илустроване ратне кронике“ изћи ће за 20 дана и донеће као и у прошлим свескама уз богати садржај уметно израђене слике.

Претплата и све наручбине, нека се изволе слати ШТАМПАРИЈИ А. ПАЈЕВИЋА у Нови Сад.

ПОЗИВ НА ПРЕТПЛАТУ на другу књигу „АЛБУМА ХУМОРИСТИЧНИХ СЛИКА“

са новим, још не штампаним шаљивим чланцима и приповеткама, све таман удешено за дуге зимске вечери, за благе и за омражене даве, за смрзле и угрејане, за старе и младе.

Књига ће угледати света чим јој се пренумерацијоне очи отворе, а биће изнутра здрава, а с поља угледна.

Цена је књизи 50 новчића.

На десет комада један се поклања.

Претплата се шаље само на мене и то у готовом новцу.

Целокупни садржај ове књиге биће саопштен овим истим путем, чим се јави приличан број претплатника.

У Новом Саду 3. новембра 1877. СТЕВАН Ј. ЈЕВТИЋ.

— Пошто је избор лечника за Перлез, Фаркаждин, Ченту са годишњом платом од 800 фор. безплатним станом и наградом од 20 нов. за сваку посету дана 26. новембра 1877. по римском расписан, то се овим медецине доктори пазљивим чине, да своје доказницама снабдевене молбенице перлезкој општини поднесу

Више грађана перлезки.

Прво ц. к. повл. паробродско друштво.

РЕД ПЛОВИДБЕ ПУТНИЧКИ ПАРОБРОДА.

Из Новог Сада од 12. нов. 1877. почемши.

У Земун и Оршаву: средом и суботом у 4 сата по подне.

У Пешту: уторником, и суботом у 1 сат по подне.

У Новом Саду 12. новембра 1877.

Оправништво.

Курз бечке берзе 10. (22.) нов.

5% металици	63.30
5% народног зајма	66.75
Државни зајам од 1860 г.	112.25
Акције банчине	814 —
Сребро	106.75
Ц. кр. дукати	5.65
Наполеондори	9 54
Немачке марке	58.75

ОГЛАСИ.

НАТЈЕЧАЈ.

На темељу највише царске одлуке од 5. јунија 1869 г. овим се отвара натјечај на два професорска мјеста при православном богословском заводу у Задру и то:

Једно професорско мјесто за догматичко богословље, нравственo богословље и хомилитику;

друго за катихетику, педагогику, црквено-славенски језик и грчки језик.

Са сваким од ових мјеста скопчана је годишња плата од 1000 фор. и 200 ф. у име прибавке службовања, и после свако пет година службе 200 фор. повишице, а после тридесет година службе мировина у износу достигнуте плаће.

Натјецати се могу на ова мјеста они, који докажу да су после положеног испита зрјелости са добрим успјехом свршили богословске науке при једном подпуно уређеном православном богословском заводу и да су непрјекорнога моралног и политичкога владања, а између натјецатеља добиће мјесто онај, који најбоље издржи писмени и усмени конкурсуални испит, што ће се на српском језику 15. (27.) јануара 1878 год. при православном богословском заводу у Задру држати.

Који су ради натјецати се, нека подпуно инштруиране молбенице своје поднесу православном епископату далматинском у Задру, кроз шест недеља после прве објаве натјечаја у овоме листу.

Од полагања конкурсуалног испита ослободити се могу само они, који су своје знаственe способности засвједочили као учитеља или списатеља по струци богословској

У Задру 1. октобра 1877.

Управа правосл. богословског завода.

До сад ненадмашено.

В. МАГЕРА

ц. кр. искључ. прив. права очишћена

РИБЊА МАСТ

(LEBERTHRAN)

Виљема Магера у Бечу.

Овај, од првога и на гласу медицинарског научењака испитани, а ради лаког сваривања у стомаку и за децу препоручени и прописани и као најчистији, најбољи*) најприроднији признати лек против болетица у грудма и цигерицама, против скрофула (гука), лишајева, чирева, осне по кожи, боља у жљездама, слабости и т. д. може се добити флаша по 1 фор. прави у стоваришту моје фабрике: у Бечу, Хајмаркт бр. 3.**) и у свакој апотеци и по признатим материјалистким трговинама у аустро-угарској монархији.

У Новом Саду може се добити у господе апотекара К. В. Грозингера, Г. Плавшића, М. Максимовића; у трговинама: браће Вагнера и Љ. Стефановића. У Вел. Бечкереку: У Клески апот., П. Кекез, А. Харман стар трг. У Оршави: Ј. Фрајлер апат. Ст. Брату трг. У Панчеву: В. Грао, Ф. Бауер апот. Ј. Б. Јовановић, П. Кранчевића син, М. Шоповића синови, Вукомановић и Пајевић, Т. Арсенијевић, П. Панајот, Д. Димитријевић, М. П. Живановић трг. У Петроварадину Деодата наслеђници апот. У Рајновом Селу А. Ивић трг. У Руми А. Аранички трг. У Земуну К. Трешчик апот. А. Д. Јовановић трг.

*) У новије време много трговине купе обичну не пречишћену рибњу маст у троугласте флаше, и покушавају те тродају публици као Магерову, праву пречишћену маст од рибе Дорша.

**) Ту се налази и главно стовариште за аустро-угарску монархију од „међународне творнице за завоје“ у Schaffhausen и од Sozodont творнице од Halle Ruckel у New-York.

Да би се купац могао сачувати превара, нека изволи само оне флаше признати да су напуњене правом пречишћеном Магеровом дорш-рибњом масти где на флаши стоји, на натпису, на заклопцу и на упутству о томе „Магер.“ 1—

СЛОБОДНА ПРОДАЈА.

Моју кућу код нове цркве на главној улици у Земуну продајем са пробитачним за купца увјетом — за увјете и цену ваља се упитати код г. Лазара Јанковића књиговође земунске задруге за потпомагање и штедњу, ко'ег сам овластила, да и погодбу у моје име свршити може. —

У Београду 4 новембра 1877.

Софија Бајић.
удата Антонијевић.

22

ланца ораће земље у новосадском хатару (код темеринске барутане) јесу, из слободне руке на продају. Купац нека се за услове и цену упита у администрацији „Заставе“. 1—2

ТРАЖИ СЕ ЈЕДАН БИРТАШ

на рачун за дунавску улицу и то од 1 децембра о. г.

Упитати се ваља код

Ђорђа Бошњака
гостионичара у пивари.

1—2

Прописано на клиникама у Бечу, Паризу, Лондону, Амстердаму.

Кроз 27 година прокушана

АНАТЕРИНСКА ВОДА ЗА УСТА

од

Др. Ј. Г. Попа.

цес. кр. дворског зубног лекара у Бечу, Bognergasse 2.

свакој другој води за уста као прави одвраћало против зубобоље и устни боља, против трулежа и разклимања зуба, предпоставља се, од пријатног мириса и укуса, јача десни и служи као најбоље средство за чишћење зуба. Иста је такође извртна вода за грло против вратобоље.

Цена једног стаклета 1 фор. 40 нов.

Попово анатеринско зубно тесто

за чишћење, јачање и одржавање зуба, одстрањење неугодног мириса и зубног камена.

Цена једне стаклене кутије фор. 1.22.

Попово ароматично зубно тесто

кроз много година припознато као најбоље средство за негу и одржање зуба. Цена по комаду 35 нов.

Попов вегетабилни прашак за зубе

чисти зубе, одстрањује тај досадни зубни камен, а зубна глазура прими белоћу и нежност све више и више. Цена једне кутије 63 нов.

Др. Попа зубна пломба

којом сваки сам шупље зубе испунити може. Добити се може:

У Н. Саду: Д. Кода, К. Б. Грозингер, Љ Стефановић, Г. Плавшић.

У Осеку: Јул. Давид, Ј. С. Динес, Ј. Годецки апотекар у горњем и доњем граду.

У Петроварадину: Л. Јунгингер.

У Вел. Кикинди: Ц. Најхолд, Д. Пачу.

У Сомбору: Г. Фалчоне, Р. Најндлхофер, Ст. Попић.

У Винковци: С. Домац.

У Вел. Бечкереку: Т. Илијевић, Ј. Келнер, Јов. Клески, Херман Вајс.

У Панчеву: Т. Арсеновић, В. Х. Грао.

У Земуну: Д. Јовановића.

У Вуковару: Ф. Киршбаум, А. Крајчовић, Г. Бинерт, Ј. Блуме син, Јов. Фукс.

У Вршцу: Милан Ј. Ђорђевић, А. Молдавањи, Сед. Штрах. 6—12

Позив.

Пошто се није по уставу чл. 73 искупио довољан број деоничара на дан када је ванредна скупштина „Бачко-потиске штедионице“ заказана — одложена је иста по уставу чл. 73 за 15 дана доцније, те се усљед тога поново позивају сви деоничари, да изволе доћи у седницу „ванредне скупштине“ која ће се држати у Ст. Бечеју у недељу 25. новембра т. г. по рим. календару у 2 часа после подне у локалитетима завода. — Ради равнања деоничара саопштава се и то: да је по уставу чл. 72 сваки деоничар дужан своје деонице са купонима заједно, на 8. дана од дана сазива скупштине рачунећи, у заводу поред реверса депонирати, нерачунајући овде сами онај дан кад се скупштина држи. Право гласа има само она деоница, која је најмање 3. месеца на име дотичног деоничара преписана.

ДНЕВНИ ЋЕ РЕД БИТИ:

1. Извештај управе о стању завода.
2. Извештај пододбора који је био изаслан да прими ликвидацију Сентомашко-туријске штедионице, и отварање филијале.
3. Предлози управе и поједини деоничара. —

У Ст. Бечеју 12. новембра 1877 г.

ПРЕДСЕДНИШТВО.

3—3

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић. Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију.“ Српска народна задружна штампарија.

„ЗАСТАВА“ излази редовно: средом, петком, недељом, на целом табаку, а уторником на по табака.

ЦЕНА ЈЕ ОВА
за Аустро-Угарску:
за целу годину . . . . . 14 ф.
за по године . . . . . 7 „
за четврт године . . . . . 3 „ 50 н.
за један месец . . . . . 1 „ 20 н.
За Србију:
(у сребру.)
за годину 35 дин. на пола године 17½ дин.
за четврт године 9 динара.

ЗАСТАВА.

ОГЛАСИ рачунају се по 6 новч. од сваке врсте оваких ситних слова, а за жиг се плаћа по 30 новч. сваки пут.

ДОПИСИ шаљу се уредништву, а предплата и огласи администрацији „ЗАСТАВЕ“ у Нови Сад, у дунавској улици.
РУКОПИСИ не враћају се натраг.

Поједини бројеви листа у месту могу се добити по 10 новчића у књижари браће М. Поповића.

БРОЈ 176. У НОВОМЕ САДУ, У НЕДЕЉУ 13. (25.) НОВЕМБРА 1877. ГОДИНА XII.

ДОДАТАК „ЗАСТАВИ“ БРОЈУ 175.

НЕВОЉА У ЦРНОЈ ГОРИ.

Петар Васиљчиков, опуномоћеник „Славенског одбора“ у Русији пише му ово:

„У овом часу, де Русија толике небројене жртве подноси, тешко је у братској земљи нову помоћ тражити. Али ова ужасна беда и невоља око мене, гледајући наге и гладне, гони ме, да опет подигнем свој глас и запросим помоћ. Срце ми се пара и гроза ме хвата, видећи тај грозовити призор. С тога вапијем својим земљацима: **Помозите, помозите што брже!**

Ово је ево други пут да сам у Црној Гори, и морам на жалост истину исповедити, да су становници за време овог једну и по годину рата, пошто су задржани тиме од домаћег и пољског рада, и пошто ни своју и дотле жалосну индустрију сад баш ни мало не обделаваху, сасвим материјално упропашћени.

Данас се находе Црногорци на оном најнижем ступњу сиротиње, као и Херцеговци. Многе су породице већ сасвим изумрле. Стотинама малољетне деце блуде по шумама и горама, без да имају шта јести. Нигде за њих крова, да би од злопаке непогоде заклона наћи могла. Њихови родитељи или изгибоше на бојишту или их је тифус стаманио. Стотинама опет деце блуде по развалинама у доњама Васојевића и Мораче. Истина, да је руска влада подигла житницу у Рисну, Котору и Будви, и да тамо дневно долазе стотинама гладних црногорских жена са децом, да по један џак кукурузна брашна однесу и себе од смрти спасу. И оних 25000 рубаља, које је царица послала, поделила је кнегиња Милена међу невољнике. Али то недопире ни близу, да се стотинама од извесне смрти спасу, јер је зима ту, а сиротиња је са свим нага или полунага. — Така невоља неда се новцем отклонити. — Пређе беше сва црногорска ношња чојана, коју они сами на дому зготовљаваху. Али ево већ година дана, како на дому не ткају чоху, јер су мужеви на бојишту, а жене носе за њима храну и муницију. Одело се подерало, сав је народ остануо полунаг. Већ пре сретасмо старце и децу у крпетинама заодевене; а сад већ и саме жене иду полунаге; оне имају доњу одећу и комад прљава платна, којим груди и леђа заклањају.

Рањенике отпуштају из болнице у кошуљи и чакширама, и то само кад је топао и сунчан дан, да не би зими и киши изложени били. Ову невољу немож отклонити новцем тако, као са даровима у оделу и одећи, с тога се приберите да нам што пре могуће пошљете.“ —

Тако пише брат Рус, и позива руски народ у помоћ, који се има бринути, за своје рањенике, удовице и сирочад. И Руси ће притећи у помоћ.

А ми Срби, који се токорс дичимо и поносимо са рођеном браћом Црногорцима, што ми чинимо? Та нас се недотиче зар њихова беда и невоља, ми нисмо зар људи, браћа, кад се позивамо у помоћ!? Зар смо ми само тада рођени и своји, кад Црногорци јуначком крвљу освајају крваво Никшиће, Ноздре, Злоступ, Црквице итд.? Зар смо само тада браћа, кад им у здравље напијати и веселити се можемо!? Та с њих нам није образ црн!

Време је већ, да се отресемо нискоће своје, и да се сетимо жртава, које други народи за своју слободу подносише.

Наша угодност тако је велика, да неосећамо што је то голотиња и глад. Црним словима писаће се у повестници наше дело, кад нам рођена браћа пред нашим очима — ти драги и виспрени борioци народни — помру од глади и зиме.

Приберимо се, купимо што више разноврсне обуће и одеће, као што преосвећ. митрополит Иларион рече, негледећи је л' половно, па шаљимо и заклонимо од зиме и непогоде невољу Црне Горе!

Припомоћ невољницима није забрањена. Што се прикупи, нек се покаже местној полицајној власти, нек се пред њом сложи у сандук и нека се шаље „Црвеном крсту“ на Цетиње. —

Сви слошки, па је браћи поможено!

Н.

Одговорни уредник др. М. Ђорђевић — Издавалац „задр. за српску нар. штампарију“.
Српска народна задр. штампарија у Н. Саду.

продужила ратовање и преко зиме, те уделила кооперацију са Хорватовићевим кором на Тимоку и Морави.

По свима вестима, које из Србије стижу, несумњива је акција српске кнежевине. Из тога сљедује, да се руска војска неће ни часка одмарати на лавровим венцима, што их буде око Плевне побрала. Она ће дакле наставити свету војну даље на јад и упрепашћење турско и пријатеља турских. Питање је само, којим ће путем поћи главна акција руска. Два су пута могућа. Како ће војска око Плевне имати

рат. Турци ноћу у суботу у вече, а у недељу у јутру беше град у рукама руским“. Тако је гласно брзојав, којим је велики кнез Михаило изненадио свет, јер се нико томе не надаше тако брзо. Званична детаља о јуришу још нема, но за то о томе подробно извештава нарочити дописник „Daily News-а“ који јавља ово:

„Веронкале, 18. нов. *ђенерал Лазарев* са 40. дивизијом заповедао је десним крилом и покуша нападај на утврђење Хафис-паше, које лежи на стрмом вису. Ђенерал грофГрабе у исто доба јурне на *Канли Тобију* и то са гренадирском региментом „Москва“, и једном региментом 39. бригаде. Напа

рата противу хришћана на балканском полуострову, ал је Мујо ту и вјечна памјат. Амо су добровољци ка и жива ватра.“. . . Доцније пошто Србија закључи мир, не испуни му се жеља: у Босну преко Дрине, већ уза Славонију преко Саве у Моранцу. Погино је у септембру. —

При ушћу реке Врбање чета Спасина обколи и ухвати седморицу Тудака крушевичана, кои молише за одпуст, задајући веру, да неће никад поћи против усташима. Како се међу њима није трефио кои зликовац, бег или закупник, то им Спасо допусти слободан одлазак, нашто ће приметити поп Ђетоје Миловановић, да је каил друге, али није оцу одпустити: „Он брадат, ја брадат, зато он спада мени на располагање.“ Пак се маши сабље, пошто оца, мислећи, да ће га посећи, почнео „медет“ викати. „Та зар се ниси досад медом задовољио,“ рече му поп, затим настави: „Не бој се, оца, и тебе ћемо пустити, само ја незнам, како се ви у говору са Мераметлуком размећете, кад је ваша милост свакоме позната, и ми знамо, макар што вас пустисмо, да кад би по несрећи пали шака вама, ко ви сада нама, што би нас чекало. Ал вам кажемо, да не идемо на то, да Турке побијемо, већ идемо противу зулума, а тај је зулум Турска влада са њеном злочестом управом, влада, која нас назива ешкијом и бунтовницима зато, што се подигосмо против самовоље ага и бегова и владе, која сама јест ешкија и бунтовник од онога дана, кад се је на виђелу земље указала, затирући хришћанске земље и народе, оне, којих није била достојна догледати, а камо ли са тиранством својим управљати.“ И затим одпусти их. Турци, пошто дошли своим кућама, неки се и хвалише са поступањем усташа; него оца, ваљда бојећи се, да му неби Мухамед на ценету (рају) врата затворио, по околним местима започе предиковати Турцима, како Турска вјера неподноси, да се Турчин клања ђаурину, а мора, кад их ови фатају. Ђаури се осилили, зато треба томе на пут стајати и зло одклањати. На оцин предлог сабере се до 400, Турака, по највише Врбањаца са кремењачама. Они се шутке кренуше, пред њима је оца калауз. — Док Турци мислише на усташе ненадно напасти, не испаде им по жељи, јер се Спасо недаје лако заварати, дочека Турке, а како је оцу напријед спазио, своју прву пушку на њега опали, ал га непогоди. Другу пали Глиго, син попа Јове лађевачког, и обори једнога Турчина. Од турски куршума један згоди Спасу у леву руку (у кују се прошле године у Вучијаку ранио). Спасо, пре но што се рани, обори једнога Турчина. После подужег препуцавања Турци узмакоше, оставивши 7 мртвих на бојишту, а од рањених, пошто су дошли кућама, одоше двојица казати Мухамеду да закључа пред оцом врата, јер је његова издаја упутила девет Мусломана. На страни усташа погинуо је Ристо Дабић из Прњавора и још се ранио Перо Суша Градишчанац. Спасо је руку већ излечијо.

Код Штрбаца Пејо Лишак и Миле, растав се од друштва, буљуком редифа ненадно бише обкољени. Од турски куршума Миле паде, а Пејо док погину, тројицу је редифа поред себе положио, од коих једно је брат јузбашин. Турци сва три редифа у једну раку закопаше, и кажу, да су само једнога друга изгубили. Такође поред реке Укрње старац ћоћо погибе, кои пре, но што паде, уби једнога Турчина и рани једнога. ћоћо на рукама имао је по 6. прста. —

У Турскоме селу Календеровцима, запалише усташи чардак Усеин-бега Мулабеговића, којег је сан Авдаго прошле године у Детлаку народ злоставио. Пошто мухамедавци календеровачки небранише чардак запалити, то им усташи ништа њиховот и недирнуше. Ту се и Мемед Буко (за којег усташи незнаше) десио те је скривен из једне уцере са своим друговима пламен посматрао. У страху и заборавио је, како се похвалио у Дервенти, како ће главу Теодора Ратковца донјети. Доцније неколико дана запита Осман Ламбор дубочанин Мумина Јарчевића, зашто допустише ешкији чардак запалити, на што Мумин му одговори „Османе, тако ти браде, зашто ти, кадно те усташи испод Мотавице заокупише, онако брзо утече и бос и гологлав, и коње си оставио, у местима си ко опарен долетио у Дервенту све странпутице, а јеменије и чалму оставио неђе у шипрагу. Ми ће са усташима, ђе нас буде могло обићи, нећемо кавге заподирати, нити ћемо да гинемо за беговске чардакове, раја их поградила па и попалила. Бегови су млого криви злу данашњему, и ти знаш, кад су они прије 25. година из Травника цару у Стамбол писали, да ће свјет с драге воље у место деветине третину давати, то су они са пашама ујдурисавали, па како су сијали, онако ће и жети. Него мени је само тешко, што и нами данас главе пуцају. Ти си приповедо, како си преклане на Свињару 2 лонца меда сјеротињскога стрпо у бисаге, коња појашијо, док се ловци разбију, мед се прокладе кроз бисаге, челе за тобом окупе, а ти млатајући рукама оке себе, каиш претргнеш и сабљу изгубиш. Ето видиш, да у туђем аку нејма берићета.“ —

У селу Детлаку усташи спалише чардак Мустафа Ефендије. Њега је Усејин чауш са неколико друштва чувао. Пошто му је оно јутро кад ће усташи да ударе, један Циганин долетио и казао,

осам окривљеника одмах пусте на слободу. — Треба ли томе коментара? — Од наше стране бар не.

— На данашњи дан држаће се у Београду беседа с игранком у корист српског друштва „Црвеног крста“. Позивамо наше родољубе, да на поменуту племениту цел жртвују добровољних прилога. Подарци се примају са захвалношћу и упућују се секретару главног одбора „Црвенога крста“ г. Милану Ст. Марковићу или г. Јовану Бошковићу, библиотекару и чувару народног музеја, који су уједно и чланови приређујућег одбора.

НОВИЈЕ.

— Из Букурешта се јавља, да је румунска железничка управа добила заповест, да сваког дана буду спремни по 10 влакова, ди превозе нова два војена кора.

— Званично се јавља из Богота: 14 о. м. било је окршаја међу предњим стражама на путевима, што воде у Шумлу и Осман-пазар. — 15 о. м. било је чаркања код Соленика и Кацељева; руске хусарске предстраже пред Кацељевим буду из прва прегнане преко Лома, но по том ипак заузму своју предњу линију испред Кацељева, по што су се Турци, збуњени изненадним жестоким нападајем коњаничким, повукли назад у своје утврђене позиције соленичке. — Атаман козачки Атанасјев протера Турке из розалитског кланца, по што обиђе турско утврђење на Морачајлуку; заплени силан двопек и спали турски око. — Ђенерао Скобељев опет је био 16 о. м. ноћу јако контузијонират од комада распрсле гранате, али он ипак вазда сам собом издаје наредбе за своје позиције.

— „Полит. кор.“ јавља из Котора, да су Црногорци освојили тврђавицу Вољарицу пред Баром и порушили кулу Дервенту. Црногорски топови порушили су већи део турских домова у Бару. У барском пристану нема ни једног ратног брода турског, а никакав се ни не очекује.

— „Дели Њус“ има овај телеграм из Веронкала од суботе у вече: Јуриш на Карс беше у први мах одређен на 13 о. м., но због рђавог времена одгођен до суботе. Колоне заузму своје позиције у највећој тишини. Лазарев, четрдесетој дивизији на челу, заповедаше десним крилом и нападне на тврђавицу Хафис-пашу, што лежи на стрменој стени. Грабе с једном пуковнијом московских гренадира и једном од 39 дивизије нападаше у центруму на тврђавице Канлик и Сувани, док ардаханска бригада и друга пуковнија московских гренадира под Ропом и Комаровим нападаху тврђавицу Инглиш-Табију. Бој започе у центруму, по што Грабе с једним пуком од 39. дивизије око 11 сах. ноћу на јуриш освоји централну редуту. Велика јака редута Хоена преда се у расвитак, за тим се на јуриш отму три куле на цитадели, градић Сувани и у исто доба градић Канли. На послетку се преда градић Хафис, а из јутра и Карадаг, други некоји градићи држали су се до 8 сах. за јутра. 40 турских батаљона повуку се пут Ерзерума, али сустигнути од драгона и оренбуршких козака, положе оружје и као заробљеници врате се у Карс. У вароши беше 300 топова, саке војене опреме, осим тога и ратна благајна. Турци изгубише 5000 мртвих и рањених, 10.000 заробљених, многе заставе. Руси пак 2700 људи. Главом Меликов управљао је бојем и у 11 сах. пре по дне уђе у варош. Вел. кнез Михаило беше такође ту. Ђенерао Грабе паде.

— Из Београда се јавља, да је наређено, да се мобилизује шумадијски кор, позвани су такођер и тобџијски резервисти. — У Ћуприју је одаслано 800 својевољаца. — Не основана је вест, да се сјединила руска авангарда с тимочким кором.

— „Преса“ јавља из Свиштова: Цар је телеграфом управио дневну заповест кавкаској војсци где наглашује, да борба још није свршена, да храбра војска његова има да издржи још коју нужду и невољу. Цар захваљује војсци на њеној храбрости, уверава, да не ће бити само Русија дужна, брнути се за рањенике и погинуле, него и он сам. Заповест се завршује речима: „Сироте узимам ја у заштиту.“

— „Москов. вједом.“ јављају, да се главна руска сила кренула на Ерзерум, оставив у Карсу само посаду.

— „Преса“ јавља, да је цар поводом најновијих гласова о миру рекао: „Времена су одвећ озбиљна, а да се човек сме шалити.“

— „Полит. Кор.“ јавља, да се град Спич Црногорцима предао. Кнез је Никола у Бару; тврђава барска још се није предала.

КЊИЖЕВНЕ ВЕСТИ.

У штампарији Милоша Грабовачког у Земуну изашао је

СРБИН

КАЛЕНДАР ЗА ГОДИНУ 1878.

(са сликама)

Издање и штампа Милоша Грабовачког.

Година осма.

Цена је на комад 25 новч. или 2 и по гроша.
Ко наручи на више добија 25% на сто комада 30%.
Наручбине се извршују тачно и брзо.
У Земуну новембра 1877. МИЛОШ ГРАБОВАЧКИ.

Нова школска књига.

Потписана књижара јавља свим школским властима, одборима и гг. народним учитељима да је у њеној накладн изашао

Општи земљопис

за најстарије разр. осн. и ниже разр. виш. девојач. школа, по најновијим изворима написао Јован Благојевић учит. 5. разр. муш. шк. сомборске.

Г. Писац се старао, да је напиша лако, разумљивим и управо привлачним слогом. Градиво је распоређено тако, како ће га деца најлакше схватити моћи. У кратко г. писац као учитељ који већ више година у најстаријим разредима основ. школа учитељује на највеће задовољство предпостављених власти, трудио се да књига намењеној јој улози свестрано и ваљано одговори.

На крају књиге додао је из метода о предавању земљописа о[illegible]
кратко [illegible]
деци о[illegible]
ове кн[illegible]
пре, т[illegible]
Књ[illegible]
вом Са[illegible]
књига,
књигу [illegible]
Пре[illegible]
књижа[illegible]
или ма[illegible]
сложи[illegible]
ђарски[illegible]
Нал[illegible]
Nachna[illegible]
У С[illegible]

ОГЛАСИ.

НАТЈЕЧАЈ.

На темељу највише царске одлуке од 5. јунија 1869 г. овим се отвара натјечај на два професорска мјеста при православном богословском заводу у Задру и то:

Једно професорско мјесто за догматичко богословље, нравствено богословље и хомилитику;

друго за катихетику, педагогику, црквено-славенски језик и грчки језик.

Са сваким од ових мјеста скопчана је годишња плата од 1000 фор. и 200 ф. у име прибавке службовања, и после свако пет година службе 200 фор. повишице, а после тридесет година службе мировина у износу достигнуте плаће.

Натјецати се могу на ова мјеста они, који докажу да су после положеног испита зрјелости са добрим успјехом свршили богословске науке при једном подпуно уређеном пра-

СЛОБОДНА ПРОДАЈА.

Моју кућу код нове цркве на главној улици у Земуну продајем са пробитачним за купца увјетом — за увјете и цену ваља се упитати код г. Лазара Јанковића књиговође земунске задруге за потпомагање и штедњу, ко'ег сам овластила, да и погодбу у моје име свршити може. —

У Београду 4 новембра 1877.

Софија Бајић.
удата Антонијевић.

22

подне.

У Новом Саду 12. новембра 1877.

Оправништво.

Курз бечке берзе 10. (22.) нов.

5% металици	63.30
5% народног зајма	66.75
Државни зајам од 1860 г.	112.25
Акције банчине	814 —
Сребро	106.75
Ц. кр. дукати	5.65
Наполеондори	9 54
Немачке марке	58 75

2. Извештај пододбора који је био изаслан да прими ликвидацију Сентомашко-туријске штедионице, и отварање филијале.

3. Предлози управе и поједини деоничара. —

У Ст. Бечеју 12. новембра 1877 г.

ПРЕДСЕДНИШТВО.

3—3

Одговорни уредник др. Милан Ђорђевић. Издавалац „Задруга за срп. нар. штампарију.“ Српска народна задружна штампарија.